

KJAK

Eftirlitið spælt fallitt

Axel Hansen, nevndarlimur í Føroya Fiskimannafelag, gevur Vørn og Sjóvinnustýrinum av grovfýluni fyri ikki at hava røkt sínar skyldur og gjørt sítt arbeiði í sambandi við virksemið hjá garnaskipinum Anitu. Hann krevur, at ein kanning av eftirlitsmyndugleikunum verður sett í verk.

Axel Hansen
nevndarlimur í Føroya Fiskimannafelag

Skipað ránsveiða, og álvars-ligastu brot, ið framd eru, so leingi nakað eftirlit hev-ur verið framt undir Før-oyum. Soleiðis lýsir Vørn Anitu-málið í síni tilráðing til løgmann, har Vørn eisini ger honum greitt, at brotini

eru so nógv og so álvarslig, at ongin grund er til at biða við at taka fiskirættindini frá Anitu, til rætturn hevur talað.

Hetta er alt samalt mikið gott, tí sjálvandi skulu øll fiskirættindi takast frá Anitu í stundini, og tað skuldu tey verið beinanvegin, tá fyrstu avdúkingarnar vórðu gjørd-ar, stutt eftir at skipið var komið til lands eftir van-lukktúrin í februar.

Men kortini er tað nógv fyri at hoyra Vørn av øllum brúka so stór orð í hesum máli, tí er tað nakar, ið kann sigast at hava ábyrgdina av, at óskilið við Anitu slapp at vaksa seg so stórt, sum tað gjørdi, so eru tað okkara eft-irlitsmyndugleikar, Vørn við tess Fiskiveiðieftirliti og Sjó-vinnustýrið.

Hesir stovnar hava spælt fullkomiliga fallitt. Eftirlit skuldi jú eitast at vera gjørt viðvíkjandi Anitu, áðrenn túrin í februar, ið endaði so syndarliga við, at ein maður sjólætst, men onki óreglu-semi tykist vera rapporterað. Í øllum førum slapp skipið ótarnað at fiska, sum tað hevði hug til, og tað hevði tað helst gjørt enn, um ikki Før-oya Fiskimannafelag meld-aði skipið til løgregluna, tá tað endiliga kom til lands, tvær vikur eftir vanlukkuna.

Tástani kom umfatandi óskilið fram í ljósið, og tað var skjótt, at fleiri eisini settu kikaran á okkara eftirlits-myndugleikar, tí hvat høvdu teir gjørt, meðan alt hetta fór fram?

Tá gjørdi stjórin í Vørn eina smarta fintu og meld-

aði tíðliga í apríl Anitu fyri ólógligan fiskiskap. Melding-in var brúkt sum kærkomið høvi til at geva sær sjálvum munnkurv, meðan málið varð kannað. Munnkurvin hevur verið væl á síðani, tí nógvu lógarbrotini liggja enn í rættarskipanini.

Men eg hevði tó roknað við, at onkur hevði lært bara eitt lítið sindur av øllum eftirlitsbrølarunum, sum høvdu gjørt tað møguligt hjá Anitu at fiska, akkurát sum skipinum lysti og leggja vertin í lógir og reglur.

Har fór eg tó so dyggiliga skeivur. Ikki fyrr enn nú, seint seinnapartin í dag, fáa vit í Fiskimannafelagnum innlit í mynstringarlistan fyri túrin til Spania, har An-ita fór til umvælingar fyrr í summar. Og hetta sjálvt um

eg fleiri ferðir havi rykt eftir hesum mynstringarlista, sum ongin hvørki hjá Vørn ella Sjóvinnustýrinum segði seg kenna nakað til.

Og tá skipið fór aftur til fiskiskap fyri umleið tveim-um vikum síðani, var eisini galið við mynstringini, utt-an at tó hevur fingið nakr-ar avleiðingar. Vinnubrøv mangla á hesum mynstring-arlista, og tað er ikki skrivað undir av nøkrum myndug-leika. Harvið hevur listin onki gildi, men tað hevur ikki fingið myndugleikarnar at kalla skipið til lands.

Og eg spyrji, er nakað eft-irlit yvirhøvur framt umborð á Anitu, síðani skipið aftur fór til fiskiskap?

Vónandi fari eg skeivur, men so frægt, sum mær er sagt, so er onki eftirlit framt

umborð á Anitu, síðani skipið kom aftur á feltið, sjálvt um vit vita, at vit her hava við eitt skip at gera, sum sam-bært Vørn sjálvum fremur skipaða ránsveiðu, og sum Vørn tí longu í apríl mælti myndugleikunum til at taka øll fiskirættindi frá.

Anitu-málið hevur í denn grad avdúkað, hvussu illa okkara eftirlitsmyndugleikar gera sítt arbeiði, at kravið hjá okkum, sum virka á sjónum, har dygðin í eftirlitinum lætt kann gerast ein spurningur um liv ella deyð, má vera, at ein djúptgangandi kanning verður sett í verk av sjálvum eftirlitsmyndugleikunum og teirra arbeiðshátti.

68 ár síðan føroyingar vrakaðu blokkin

14. september 1946 er størsti dagur í Føroya søgu, tí henda dag vóru føroyingar á fólkaatkvøðu og vrakaðu eitt tilboð frá donsku stjórnini um at innlimast í Danmarkar ríki.

Zakarias Wang

Eitt av tí, vit tá vrakaðu, var at fáa blokkstuðul.

Hetta er einastu ferð før-oyingar hava verið spurdir um teir skoyta um at fáa stuðul úr Danmørk – og teir søgdu nei takk.

Hví gjørdur teir tað?

Grundgevingin er sjáv-andi, at føroyingar ikki hildu tað vera gott at fáa henda stuðul. Hetta prógvar, at føroyingar eru klókir, tí øko-nomar um allan heim hava síðani víst á, at einki er so skaðiligt fyri eitt land, sum at stýri tess tekur við stuðli

uttanifrá. Hetta er figgjarlig deyðshjálp.

Sjálvandi vóru tað nøkur í Føroyum, sum høvdu gagn av stuðlinum úr Danmørk. Hesi vóru tey, sum stýrdu okkum. Við at taka við donskum stuðli kundu tey flyta hann til teirra, sum høvdu vald í Føroyum og frá teimum keypa sær undirtøku til at sleppa í poltiskar sessir.

Hetta hevði gingið fint í mong ár, og tað kom teimum ikki til hugs, at ein fólkaat-kvøða kundi forkoma teim-um hetta pannukøkuhús.

Eitt av tí, hesir stuðuls-fjepparar fegnaðust almikið um, var at ein kurtalig kelda nú fór at geva enn meir av sær. Eitt av uppskotunum í stjórnartilboðnum var nevnliga, at Føroyar ikki sum higartil bert skuldu hava eitt umboð á fólkingi, men tvey. Støðan var tá tann, at føroyingar høvdu valt Thorstein Petersen inn á fólking, og hann var ikki mjúkur at strúka. Hann sýtti eitt nú fyri at geva tað há-

tíðarliga lyftið um at halda donsku stjórnarskránna, sum fólkatingsmenn skuldu geva, men hann slapp und-an! Annars var danating tá í tveimum deildum, tí um-framt fólkingið var tá eitt landsting, og har hevði løgtingið valt ein sambands-mann, sum í Danmark var limur í tingbólki sosialdemo-kratanna. Báðir partar í før-oyskum politikki vóru so-statt umboðaðir á danatingi, men hetta var ikki nóg mikið fyri ráðandi flokkarnar, tí nú skuldi eitt umboð afturat veljast inn har, og tað fór uttan iva annaðhvørt at um-boða Sambandsflokkin ella Javnaðarflokkin.

Tá Javnaðarflokkurin fekk hesi boðini, og skilti at útlit var fyri, at hann fekk ein sess á danatingi, tók hann undir við tilboðnum frá stjórnini.

Drúgt er tað ið drýpur, og hesar stuðlupphæddir høvdu leingi ávirkað før-oyskan politikk. Fyrstu ferð hetta kom upp á tal var tá

stættartingini komu í eyga í átjanhundraðogtretivu-árunum. Tá avgjörði stjórn Danmarkar, at har skuldi sita eitt umboð fyri Føroyar. Hetta umboð var valt av kongi, sum eisini betalti lønina.Hetta gjørdist ein frynsugóði til fyrrverandi kongligar embætismenn í Føroyum. Tá kom skjótt upp á tal, at føroyingar sjálvir skuldu velja hetta umboð. Reglan var tann, at tað valdømið, sum valdi um-boðið, eisini skuldi gjalda lønarútreiðslurnar. Tá før-oy-ingar hoyrdu, at teir skuldu gjalda fyri sitt valda umboð, øtaðust teir við og søgdu nei takk. Kongur hekk tí upp á at gjalda fyri føroyska um-boðið, og tað vil siga at danir skuldu gjalda fyri tað. Illa bar til hjá hesum umboði at taka støðu til hvørt tað skuldi tæna danska statsvaldinum ella føroyska fólkinum.

Í 1851 valdu vit á fyrsta sinni umboð á danating. Hetta var ikki tí vit høvdu biðið um tað, men nakað

sum danir funnu uppá. Tað lá ikki so væl fyri hjá teimum at krevja at vit skuldu gjalda fyri hesi óbidnu umboð, og tí helt galdandi skipanin fram, so danir betaltu fyri okkara umboð. Her er tí greitt talan um ein stuðul til nakrar ávís-ar føroyingar, og av tí at teir sita á danatingi og ikki verða løntir av føroyska fólkinum, men av dønum, er vandi fyri, at teir, um ivamál koma fyri, kunnu gerast í so danahallir.

Á fólkaatkvøðuni fyri 68 árum síðani sluppu før-oyingar fyri einastu ferð at taka støðu til um teir yvir-høvur vildu hava umboð á danatingi sum danir guldu fyri. Hetta uppskot fall eins og alt annað, sum hevði við danskan stuðul at gera.

Føroyingar hava tí ikki bert vrakað blokkstuðul, men eisini allan annan stuð-ul úr Danmørk, herundir danskt løntar umboðsmenn á danatingi.

Men teir stjórnámálamenn, sum lögdu hesar spurningar fyri Føroya fólk og fingi

greitt svar, at hetta vildi før-oyingar ikki hava, lurtaðu ikki eftir boðunum og gjørdur beint tað øvuta av tí sum veljararnir vildu hava teir at gera. Tí sita vit framvegis í somu suggu og hava danskan stuðul og danskt lønt umboð á fólkingi.

Tað er ikki hissini díki, vit av hesum skeivu avgerð-unum eru komin útí. Spurn-ingurin er hvar vit skulu leggja á við vón um at fáa vilja fólksins settan í verk.

Er ein gongd leið, at vit velja umboð á danating, sum sýta fyri at taka við løn frá donsku skattgjaldarunum?